

**Akademia Wychowania Fizycznego
im. Eugeniusza Piaseckiego
w Poznaniu**

Krystian Wochna

**Korupcja w sporcie na przykładzie Afery „Fryzjera”
jako największe polskie fałszerstwo sportowe XXI wieku**

Praca konkursowa
„Nauka przeciw fałszerstwom”

P o z n a ń 2 0 1 0

Wstęp

Celem pracy jest przedstawienia zjawiska korupcji ze szczególnym uwzględnieniem polskiego środowiska sportowego jako przykładu fałszowania wyniku sportowego oraz oszustwa wobec obserwatorów zawodów-kibiców piłkarskich. Przedmiotem pracy są zagadnienia korupcji w polskim sporcie, jej przyczyny, rodzaje oraz skutki, a także jej oddziaływanie na uczestników sportu, działaczy, sędziów oraz zawodników. W szczególności ukazano korupcję w sporcie na przykładzie „Afery fryzjera”, największej polskiej afery sportowej ostatnich lat, odnoszącej się do polskich lig piłkarskich. W pracy zastosowano następujące metody badawcze: metoda indukcji i dedukcji, analizę porównawczą i własną ocenę literatury przedmiotu. Praca obejmuje lata 2008 – 2010.

W pierwszym rozdziale poddano analizie zjawisko korupcji. W szczególności zwrócono uwagę na: definicję korupcji, korupcję sportową, rodzaje korupcji a także jej skutki. Rozważania kończą dywagacje na temat możliwości ograniczenia korupcji i podejścia do poszczególnych sfer aktywności sportowej w odniesieniu do działań o charakterze korupcyjnym.

W drugim rozdziale skoncentrowano się na studium przypadku opisującym „Aferę Fryzjera” w polskiej piłce nożnej. Dokonano opisu zaistniałego zdarzenia a także powołano się na konkretne przykłady korupcji. Ponadto można tu znaleźć próbę ukazania powiązań wpływowych ludzi świata sportu z działaniami o charakterze korupcyjnym. W końcowej części rozdziału przedstawione zostało podsumowanie oraz opinia własna. Pracę kończy zakończenie części teoretyczno-empirycznej.

W pracy wykorzystano zarówno literaturę zwartą, artykułową jak również strony internetowe. Praca składa się z 24 stron w tym: tekst właściwy – 20 stron, strona tytułowa oraz 3 strony zawierające wykorzystane piśmiennictwo.

1. Teoretyczne aspekty korupcji w sporcie

1.1. Pojęcie korupcji w sporcie

Z korupcją w sporcie spotykamy się już od czasów starogreckich. Podczas igrzysk organizowanych w antycznej Olimpii, Delfach i Atenach sędziowie (hellenodikowie) oraz zawodnicy tuż przed wejściem na płytę stadionu, mijali 12 posągów Zeusa (tzw. *dzanes*), ufundowanych z grzywien pobranych od sportowców, którzy zostali przyłapani na próbie wzięcia lub wręczenia łapówki. Posągi były dla sportowców i przypominały, iż zwycięstwa nie można kupić ani sprzedać. Na posągach ponadto ryto nazwiska przyłapanych na oszustwach sportowców oraz ich pracodawców. Było to ostrzeżenie aby nie ulegali korupcji. Z biegiem lat korupcja nie słabła a wręcz przeciwnie obecna była w każdej sferze życia ludzi różnych epok. Przykłady korupcji w sporcie odnaleźć można w każdym z krajów świata: Brazylii, Kolumbii, Japonii, Trynidadzie i Tobago, Panamie, USA a także w krajach europejskich. W większości przykłady korupcji dotyczą piłki nożnej jednak takie sporty jak boks, szermierka, zapasy, tenis, narciarstwo, baseball, kolarstwo, żużel czy nawet krykiet nie pozostały obojętne wobec tego zjawiska. Do największych europejskich afer piłkarskich zaliczyć należy z całą pewnością aferę „czarnego totka”. Ujawniono wówczas praktyki korupcyjne w słynnej włoskiej Serie A. Uwikłany był w nie między innymi klub AC Milan. Śledztwo wykazało, iż 27 zawodników ustawia wyniki spotkań w porozumieniu z bukmacherami włoskiego totalizatora sportowego. Głośnym echem odbiła się również sprawa kupowania głosów przyznających prawa do organizacji Igrzysk Olimpijskich w Atlancie, Nagano, Sydney a także Salt Lake City gdzie przy dwóch ostatnich podejrzenia o wspieranie korupcji padały pod adresem ówczesnego prezydenta MKOL Juana Antonio Samarancha. Sześciu członków przy głosowaniu na przyznaniem praw organizacji igrzysk sprzedało swoje głosy.

W Polsce z pojęciem korupcji po raz pierwszy jako zdefiniowanego ustawowo zagrożenia odbieranego jako niezgodne z prawem spotykamy się stosunkowo nie dawno. Ujęte ono zostało jako oddzielny rodzaj przestępstwa w Ustawie o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym, która weszła w życie w czerwcu 2006 roku. Korupcja to „obiecywanie, proponowanie, wręczanie, żądanie, przyjmowanie, przez jakąkolwiek osobę, bezpośrednio lub pośrednio, jakiegokolwiek nienależnej korzyści majątkowej, osobistej lub innej, dla niej samej lub jakiegokolwiek innej osoby, lub przyjmowanie propozycji lub obietnicy takich korzyści w zamian za działanie lub zaniechanie działania w wykonaniu funkcji publicznej lub w toku działalności gospodarczej”. Wcześniej mieliśmy do czynienia jedynie z

przekupstwem czy łapownictwem: biernym lub czynnym, czyli tzw. „małą korupcją”, z którą stykamy się w życiu codziennym (w urzędach, środkach komunikacji miejskiej itp.).

Korupcja w sporcie jest zjawiskiem powszechnym i nie ominęła niestety także Polski. Ujawniana była sporadycznie od dawna. Już w 1936 r. przypadek taki zarejestrowano podczas meczu piłkarskiego między zespołami „Śląsk” Świętochłowice i „Dąb” Katowice. W sezonie 1980/1981 na boiskach I ligi podejrzenia o korupcję towarzyszyły meczowi między zespołami „Widzew” Łódź i „Zawisza” Bydgoszcz. W sezonie 1986/1987 unieważniono z tego powodu wyniki aż czterech spotkań piłkarskich. Natomiast w sezonie 1992/1993 zespołowi „Legia” Warszawa odebrano z tego powodu tytuł mistrza kraju.

W ostatnim czasie rejestruje się to zjawisko w niepokojąco większych rozmiarach. Jest to spowodowane zapewne postępującą komercjalizacją i profesjonalizacją sportu – z jednej strony, oraz skuteczniejszym ujawnianiu przypadków korupcji z drugiej. Przez wiele miesięcy polska opinia publiczna była informowana o bardzo dużych rozmiarach korupcji w polskiej piłce nożnej. Toczy się w tej sprawie śledztwo. Wobec wielu osób podejrzanych o praktyki korupcyjne zastosowano areszt tymczasowy. Wśród aresztowanych są sędziowie piłkarscy, działacze klubów, a także członek Polskiego Związku Piłki Nożnej.

Aby precyzyjnie dostrzec korupcję w sporcie należy przeanalizować i zdefiniować tzw. punkty krytyczne w rywalizacji sportowej, które dają okazję do tego aby korupcja miała miejsce. Punkty krytyczne możemy odnieść do wzajemnym relacji poszczególnych grup, które uczestniczą w organizacji i prowadzeniu szeroko rozumianej rywalizacji sportowej. Dotychczas zjawisko korupcji było utożsamiane z arbitrow sportowych oraz zawodników. Występują jednak udowodnione przypadki korupcji wskazujące, że uczestniczą w niej również inne grupy zawodowe, a mianowicie działacze sportowi. Należy jednak podkreślić, że negatywne działania tych dwóch grup zawodowych nie znalazłby odzwierciedlenia w korupcji, gdyby nie ostatnie ogniwo jakim jest arbiter sportowy czy zawodnik, którzy mają decydujący wpływ na końcowy wynik danej rywalizacji. Tak więc zdecydowana ilość przypadków występowania korupcji w sporcie występuje na styku: działaczy sportowych i arbitrow, działaczy i zawodników oraz wzajemnych relacjach pomiędzy zawodnikami

1.2. Przyczyny korupcji w sporcie

Systematyka etiologii patologii społecznej jaką jest korupcja w dużej mierze pokrywa się z ogólnymi przyczynami patologii w szerszym rozumieniu, na zasadzie przekroczeń pewnych norm. W systematyce tej wyróżnić można trzy grupy polegające na:

- uzależnieniu od środka toksycznego – w przypadku korupcji są to pieniądze,
- naruszanie zakazów – łamanie przepisów, oszustwo,
- naruszanie nakazów – pasożytnictwo społeczne.

Naukowcy twierdzą, że człowiek nie rodzi się z zakodowaną tendencją do zachowań patologicznych, ale wiadomo także, że nowo narodzony człowiek posiada pewne predyspozycje ułatwiające lub utrudniające naukę pewnych zachowań. Już w wieku dorastania pojawiają się po raz pierwszy nowe typy zachowań, w rodzinie czy w szkole, które naruszają normy społeczne i kulturowe ustalone przez społeczeństwo i spotykają się z dezaprobatą dorosłych. Wiele z nich ma czasami charakter przejściowy i dlatego nie zalicza się ich do przejawów „większej” patologii. Są jednak takie, które mają postać stabilną w czasie i oznaczają różnorodne zaburzenia osobowości człowieka młodego. Jednostka dotknięta ,np. zjawiskiem sprzedaży, ustawiania meczy w czasie gry w zespołach juniorskich, przez jedno (lub kilka) nieakceptowane powszechnie zachowanie, specyficznym zaczyna postrzegać rzeczywistość i reaguje na nią niewłaściwie oraz w sposób odbiegający od przyjętych norm.

Psychologiczna analiza przyczyn korupcji dowodzi, iż możemy mówić o dwóch zmiennych, od których zależy korupcja sportowa. Są to wymiary sytuacji sportowej oraz właściwości psychiczne ludzi sportu. I tak do wymiarów sytuacyjnych zalicza się najczęściej: maksymalizację działań, społeczny odbiór, długotrwały trening, współzawodnictwo i aktywność ruchową. Wspomniane wyżej wymiary wyczynowej sytuacji sportowej mogą w znacznym stopniu przesądzać o sposobie stawiania i realizowania celów sportowych. Rozumieć należy to w taki sposób, iż człowiek poddawany typowym dla sportu wyczynowego specyficznym naciskom maksymalizowania działania, poddawania się ocenie społecznej – nagradzającej za sukces, karzącej za niepowodzenie, współzawodniczenia z innymi, którzy przecież także dążą do zwycięstwa, mający do tego świadomość ogromu włożonej pracy treningowej, może ulec przekonaniu, że w takich warunkach „cel uświęca środki”. Należy zwrócić również uwagę, iż dążenie do sukcesu sportowego i życiowego, którego wyrazem jest min. maksymalizacja działania i czysta chęć bycia lepszym od innych, to jedna z przyczyn relatywizmu moralnego w sporcie wyczynowym i to bez względu na epokę. Ponadto sport bywa taki,

jaka jest otaczająca go rzeczywistość pozasportowa. Dobitnie pokazuje to zestawienie danych Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju z 1999 roku, na podstawie którego co trzecia firma płaci łapówki aby uzyskać ulgę podatkową, odroczenie spłaty, a średnia wysokość łapówek wynosi 2,5% rocznego dochodu firmy. Tak więc korupcjogenne wymiary wyczynowej sytuacji sportowej w wielu przypadkach wzmacniają się przez aktualny, pozasportowy kontekst społeczny. Analiza drugiej zmiennej czyli właściwości psychicznych ludzi sportu, które powodują zachowania korupcyjne skłania do stwierdzenia, że człowiek ze swoimi indywidualnymi właściwościami jest podmiotem podejmowanych przez siebie czynności, choć swoje cele i zadania podejmuje i realizuje zawsze w określonej sytuacji. Można więc przyjąć założenie, iż psychiczne właściwości jednostki, min. potrzeby, motywacja, postawy, wartości – rzutują na ostateczny wybór celów i zadań sportowych, w tym także tych sportowo – korupcyjnych. Kluczowa dla zrozumienia psychologicznych mechanizmów korupcji może być jednak teoria postaw, a w szczególności postaw w aktywności sportowej. Postawę określa się jako względnie stałą gotowość jednostki do reagowania w pewien spójny i konsekwentny sposób wobec innych ludzi lub sytuacji. Tą gotowość dostrzec można głównie w sądach i działaniach w odniesieniu do sfery wartości i reguł społecznych, którymi kierują się ludzie. Struktura takiej postawy zawiera w sobie trzy fundamentalne składniki: poznawczy, emocjonalny a także działaniowy. Postawa korupcyjna jest więc wypadkową wiedzy o przedmiocie postawy, czyli obiekcie, do którego postawa się odnosi, walencji w stosunku do niego oraz konkretnego, uzewnętrznionego działania. Podmiotem postawy jest człowiek, a postawy silnie dynamizują i ukierunkowują jego działanie. Dzięki wiedzy o działaniach można więc nie tylko lepiej zrozumieć psychospołeczne przyczyny korupcji sportowej, lecz także to najważniejsze próbować ją ograniczać lub jej przeciwdziałać. Źródła czynności korupcyjnych mogą więc leżeć: w braku rzetelnej, zinternalizowanej wiedzy na temat wartości życiowych i sportowych, w ambiwalencji emocjonalnej, sprzyjającej relatywizmowi moralnemu i nieuczciwości ludzi sportu, widocznej w tolerowaniu, a nawet podziwianiu oszustw życiowych i sportowych.

Jako środek korumpowania nadal dominuje pieniądz, ale świadczenia rzeczowe bądź tzw. służbowe i „ukryte łapówki” stają się coraz częstsze. Z tego widać, że łapownictwo czy też korupcja to „stałe fragmenty” życia społecznego, w wielu różnych, nieraz odległych od siebie, sferach – polityce, biznesie, szkolnictwie, sądownictwie. Nie mogła więc korupcja nie trafić do sportu. Od jak dawna istnieje w sporcie, w jakich dziedzinach najczęściej dokładnie nie wiadomo. Jak twierdzą badacze, już w starożytności

można było natknąć się na ślady zachowań korupcyjnych. Wiadomo natomiast z całą pewnością, iż jest czynnikiem destrukcyjnym, wręcz degenerującym. Sport dzięki temu, że oparty jest na zasadzie czystej walki - fair play, może podjąć się misji wychowawczej. Współzawodnictwo sportowe, w równych dla każdego warunkach, wyłania na ogół lepszego. Jeśli natomiast wynik meczu na boisku lub gry na korcie jest ustalony wcześniej, co przyniesie komuś z uczestniczących w grze lub będącym poza nią – korzyść, kończy się prawdziwy sport. Jeśli tego rodzaju oszukańcze machinacje znajdują bez przeszkód dostęp do sportu i swobodnie opanowują jego piętra, sięgając nawet tych najniższych, to wskazuje to na kryzys całej instytucji, która jest sport jako system. Pragnienie zwycięstwa i zysku determinują dzisiejszy sport, prowokując działania korupcyjne. Z raportu ogłoszonego przez CBOS w 2004 roku dowiadujemy się, że korupcja nie jest dla polskiego społeczeństwa zagadnieniem nowym: już w 1991 roku 71% badanych wyrażało przekonanie, że stanowi ona poważny problem. Przekonanie to wyraźnie się umacnia, od 2001 roku liczba osób ankietowanych podzielających tę opinię przekroczyła 90% i do dziś utrzymuje się na tym poziomie.

Jedną z głównych przyczyn korupcji w sporcie jest wciąż postępująca komercjalizacja. Określić ją można jako „działalność instytucji, osoby lub grupy osób, której podstawowym i zasadniczym celem jest uzyskanie wymiernych efektów finansowych lub krócej zysku”.

Przyjmuje się, iż początek nagród finansowych, czyli początki komercjalizacji w polskim sporcie sięgają lat pięćdziesiątych. Do 1968 roku świadczenia te realizowano poufnie. Po tym okresie półoficjalnie, natomiast od Igrzysk Olimpijskich w Seulu w roku 1988 świadczenia pieniężne stały się całkowicie oficjalną formułą wynagradzania zawodników i to w sumach dotychczas niespotykanych. Pojawiły się również możliwości uczestniczenia w zawodach międzynarodowych. Rozpoczęła się pogoń za pieniądzem. Wraz z możliwością zarobienia dużych pieniędzy rozpoczęły się próby osiągnięcia korzyści szybszą drogą – za pomocą mechanizmu korupcji.

W ostatnich 30 latach nastąpił gwałtowny przeskok jakościowy w stosunkach między sportem a pieniądzem. Mówiąc dokładniej jeśli o ile do tej pory sport był adresatem wszelkich dotacji i co najwyżej rodził niezdrowe stosunki w dystrybucji wewnętrznej (np. pseudoamatorstwo, niejawnosc buchalterii, nieuzasadnione zasady płacowe w wybranych dyscyplinach) o tyle obecnie stał się terenem jawnej cyrkulacji pieniądza, a co najważniejsze, potrafi samodzielnie rodzić pieniądz.

W pierwszej połowie XX wieku niezwykłą rolę sportu odkryli politycy, jednak nie do końca rozstrzygnięto czy dokonało się to już w roku 1912 za sprawą Szwecji, czy dopiero w 1936, w ślad za inwencją hitlerowskich Niemiec. Przez szereg lat sport zmieniał swoje oblicze. Faktem jest, iż szef Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego Antonio Samaranch uznał, iż prądowym i zwietrzałym ideałom nic nie przeszkodzi jeśli sport olimpijski przekształci się w wyspecjalizowane źródło interesów, a następnie w osobną branżę światowego biznesu, bezpieczną i wysoce rentowną. MKOL miał natomiast stać się, i stał się instytucją – koncernem, prowadzącym samodzielne działania gospodarcze, ponadto nadzorując sieć podległych sobie, choć dość samodzielnych jednostek, specjalistycznych, występujących pod szyldem Związków Sportowych oraz Narodowych Komitetów Olimpijskich.

Fundamentalną przyczyną korupcji w sporcie jest jego pełna profesjonalizacja. Potrzeba osiągnięć we wszystkich dyscyplinach sportu stanowi czynnik nieodzowny w planowaniu i koordynowaniu treningu sportowego. Sukces więc zależy często od stopnia gratyfikacji (liczby nagród) otrzymanych w zamian za wysiłek włożony w osiągnięcie celu. Wyznaczniki ekonomiczne więc mogą mieć duże znaczenie w rywalizacji sportowej.

1.3. Skutki korupcji i możliwości jej ograniczenia

Korupcja stanowi poważne zagrożenie dla rozwoju całego społeczeństwa. W dziedzinie polityki, podkopuje demokrację i dobre zarządzanie przez naruszanie procesów formalnych. Korupcja w czasie wyborów i w ciałach ustawodawczych skutkuje nierówną dystrybucją dóbr i usług. Na jej skutek korupcji zmniejsza zdolność instytucji do wykonywania procedur, wypompowane zostają zasoby a urzędnicy są zatrudniani i awansują bez uwzględniania ich sprawności. Jednocześnie korupcja narusza takie wartości demokratyczne jak zaufanie i tolerancja.

W dziedzinie ekonomii korupcja generuje poważne wypaczenia i niesprawność. Dla przedsiębiorców prywatnych, korupcja zwiększa koszty prowadzenia działalności, dodając same pozaprawne opłaty, koszty prowadzenia negocjacji z urzędnikami, ryzyko złamania uzgodnień i ryzyko wykrycia. Chociaż niektórzy utrzymują, że korupcja zmniejsza koszty przez redukcję biurokracji, to ogólnie w coraz większym stopniu przyjmuje się, że dostępność łapówek nakłania urzędników do wymyślania nowych zasad i opóźnień. Poza zwiększaniem kosztów, korupcja wprowadza nierówne zasady, chroniąc firmy mające powiązania przed konkurencją i pośrednio promując firmy mało efektywne.

Korupcja również niszczy sektor publiczny, przenosząc inwestycje publiczne do

projektów oferujących więcej łapówek. Urzędnicy mogą zwiększać techniczną złożoność projektów publicznych, żeby ukryć takie układy, w ten sposób jeszcze głębiej zakłócając przebieg inwestycji. Ponadto obniża jakość usług państwowych i infrastruktury.

Jednym ze sposobów ograniczenia korupcji jest walka z czynnikami ją wywołującymi. O ile profesjonalizacja sportu jest reakcją trudną do zatrzymania o tyle komercjalizacja, która jest sprzeczna z esencją sportu, toteż obrona przed nią, jest najprostszą metodą terapii i umocnienia sportu na przyszłość.

Negatywne ogólnospołeczne skutki korupcji :

- zakłóca funkcjonowanie mechanizmów rynkowych,
- potencjał inwestycyjny firmy,
- szkodzi finansom publicznym,
- deformuje strukturę wydatków publicznych,
- zmniejsza rentowność inwestycji publicznych,
- nieewidencjonowany przepływ pieniędzy, obniża dochody państwa,
- odstrasza zagranicznych inwestorów;
- ogranicza wzrost gospodarczy,
- ogranicza realizację celów społecznych,
- sprzyja naruszaniu praw człowieka,
- zagrożenie dla demokracji,
- ułatwia funkcjonowanie zorganizowanej przestępczości.

Formą reagowania na wszelkie potępiane ludzkie zachowania jest przede wszystkim egzekwowanie odpowiedzialności wobec ich sprawców. W przypadku korupcji w sporcie w grę może wchodzić egzekwowanie następujących jej rodzajów: sportowej, dyscyplinarnej, cywilnej odszkodowawczej, pracowniczej, zawodowej i karnej. Wskazane rodzaje odpowiedzialności mogą być egzekwowane w razie spełnienia się pewnych warunków. Cywilna odpowiedzialność odszkodowawcza, gdy praktykami korupcyjnymi są wyrządzane szkody. Zawodowa, gdy w praktyki korupcyjne uwikłana jest osoba, która z tytułu wykonywania zawodu podlega odpowiedzialności zawodowej, a zachowania korupcyjne są uznawane za pogwałcenie zasad wykonywania jej zawodu i przewidziane jest egzekwowanie z tego tytułu odpowiedzialności. W sporcie w pierwszym rzędzie oczekuje się egzekwowania w takich wypadkach odpowiedzialności sportowej i dyscyplinarnej. Do niedawna w Polsce nie sięgano tu do instrumentów prawa karnego, gdyż bardzo ograniczona była możliwość kwalifikowania zachowań korupcyjnych w

sporcie do grupy tradycyjnie ujętych przestępstw tzw. łapownictwa, płatnej protekcji czy oszustwa. Z tego powodu, względnie z uwagi na trudności natury dowodowej, stosunkowo nieliczne próby egzekwowania odpowiedzialności karnej kończyły się na ogół umorzeniem postępowania. Ograniczano się więc na ogół do stosowania sankcji sportowych, zarówno wobec osób fizycznych, jak i wobec klubów uwikłanych w praktyki korupcyjne, oraz do egzekwowania z tego tytułu odpowiedzialności dyscyplinarnej. Zwiększone ostatnio rozmiary zjawiska korupcji w sporcie skłaniają od egzekwowania z tego tytułu również odpowiedzialności karnej. Służy temu stworzenie w polskim kodeksie karnym specjalnego typu przestępstwa tzw. *korupcji sportowej*, ujętego w art. 296 b, umieszczonym w rozdziale XXXVI kodeksu, zatytułowanym: „Przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu”. Do aktualnie obowiązującego kodeksu karnego, uchwalonego Ustawą z dnia 6 czerwca 1997 roku, obowiązującego od dnia 1 września 1998 roku, przepis ten został wprowadzony „Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy kodeks karny oraz niektórych innych ustaw”, i obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 roku.

Wprowadzenie typu przestępstwa korupcji sportowej umożliwia obecnie egzekwowanie odpowiedzialności karnej w pożądanym, szerszym zakresie co ogranicza w dużym stopniu uniknięcie odpowiedzialności przez sprawców. Przede wszystkim dlatego, iż szerzej ujęto kategorie osób podlegających na tej podstawie odpowiedzialności karnej. Podlegają jej osoby, które „organizując profesjonalne zawody sportowe lub w nich uczestnicząc” przyjmują korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę w zamian za nieuczciwe zachowanie, mogące mieć wpływ na wynik tych zawodów, względnie osoby, które takim podmiotom udzielają albo obiecują udzielić korzyść majątkową lub osobistą. Stosunkowo krótki okres obowiązywania omówionej regulacji nie pozwala jeszcze na pełne zweryfikowanie jej poprawności i przydatności, jednak z całą pewnością jest jedną z głównych dróg ograniczenia i zwalczania korupcji.

Etyczna analiza korupcji sportowej skłania do stwierdzenia, iż oczywistym powinien być fakt przestrzegania przez uczestników aktywności sportowej reguł gry, zachowania samokontroli oraz skromności po odniesieniu zwycięstwa. Podporządkowanie normom etycznym jest z całą pewnością szansą dla sportu stania się cywilizowaną i uczciwą formą międzyludzkiej rywalizacji co w konsekwencji wpłynie na ograniczenie korupcji. Zachowania korupcyjne łamią elementarny porządek moralny, a jednym z jej skutków jest obniżenie standardów etycznych oraz zanik społecznego zaufania. Fundamentem zaufania jest moralność, wspólnie wyznawane zasady, będące swoistymi drogowskazami dzięki którym, wiemy w jaki sposób postąpić w sytuacjach moralnie

wątpliwych. Dzisiejszy sport wymaga uzdrawiającego dopełnienia i wsparcia ze strony etyki. Należy więc prowadzić do wytyczenia w sposób wiarygodny wzorców dla moralnych zachowań ludzi sportu, a właściwie ich notorycznego przyswajania, jako że wzorce te istnieją już od dawna a nie są tylko należycie przyjmowane. Zachowania korupcyjne w sporcie prowadzi ponadto do traktowania człowieka jako przedmiotu. Stanowi to naruszenie fundamentalnych zasad moralnych. Konsekwencją uprzedmiotowienia sportowców, terenów, menadżerów, lekarzy i personelu stało się zjawisko handlu sportem i zawodnikiem. Odzwierciedla się to w sprzedaży i kupnie danej imprezy, wizerunku klubu, znaków, symboli a także miejsc reklamowych.

Jednym ze sposobów ograniczenia korupcji i jej skutków wywoływanych w życiu społecznym jest kształtowanie odpowiednich postaw. Korupcja w sporcie stanowi jedną z najpoważniejszych przyczyn kryzysu moralnego i może być zapowiedzią prawdopodobnego upadku sportu w kontekście przeciwieństw wobec olimpijskich ideałów „czystego” sportu opartego na zasadach *fair play*. Aby walczyć z tą negatywną wizją w wielu krajach również w Polsce, powstają stowarzyszenia na rzecz walki z korupcją. W 2000 roku rozpoczął swoją działalność Program Przeciw Korupcji. Inicjatywa ta była wspierana przez Fundację Forda, Open Society Institute oraz Bank Światowy. Program swoją działalność opierał na szerokiej kampanii informacyjnej, której głównym hasłem było: „Korupcja? Nie musisz dawać, nie musisz brać w tym udziału”. Zabiegano ponadto o wprowadzenie tematu korupcji do zajęć szkolnych oraz wydawano szereg ulotek, broszur i poradników poruszających ten temat. Pedagodzy na przestrzeni lat największe nadzieje pokładają w wychowaniu moralnym dzieci i młodzieży poprzez sport. Istotne jest wprowadzanie odpowiednich wartości etycznych już od najmłodszych lat. Bardzo ważną rolę spełnia tu trener. Przekazywane przez niego zasady postępowania powinny być indywidualnie dostosowane do poziomu moralnego i wiedzy, jaką posiada jego zawodnik. Normy preferowane w rodzinie, grupie rówieśniczej, w szkole, a także w społeczności lokalnej wpływają na postawy moralne zawodnika.

W. Lipoński podkreśla, iż zjawisko relatywizacji podstawowych wartości moralnych, podporządkowanie ich regułom komercjalizacji i dążenie do medialnego sukcesu za wszelką cenę dotyczy nie tylko sportu. Natomiast wszyscy, którzy przyczyniają się do komercjalizacji sportu olimpijskiego oraz do wypaczenia jego idei w środkach masowego przekazu mają równocześnie usta pełne idealizmu. Zdaniem autora „głębsza myśl humanistyczna przebija się do ośrodków decyzyjnych sportu olimpijskiego z ogromnymi oporami (...) zupełnie za to nie dociera do mass mediów, które w swej pogoni

za sensacją i schlebaniem masowemu odbiorcy zrezygnowały z najistotniejszych prób humanizacji sportu.

Kształtowanie więc postaw wobec korupcji, jest procesem długotrwałym. Biorą w nim udział wszyscy tworzący środowisko wychowawcze: trenerzy, działacze, sędziowie, lekarze, dziennikarze i zawodnicy. Postawy wpływają na zachowania a także kształtują kontakty społeczne i stanowią część osobowości danego człowieka. Zmiana postawy zmierzająca do oczyszczenia sportu z korupcji zależy od następujących czynników:

- informacji dotyczącej obiektu postawy,
- miejsca danej postawy w strukturze psychicznej jednostki,
- jakość komunikatu, a w szczególności jego dostosowania do określonej struktury postawy zależnej od jej podłoża motywacyjnego,
- źródła podającego informację o obiekcie postawy ocenianego ze względu na jego kompetencje i wiarygodność,
- umiejętności wykorzystania wpływu grupy to znaczy uzyskania poparcia społecznego dla proponowanej zmiany.

Wśród metod kształtowania postaw wobec korupcji, na pierwszym miejscu postawić należy przykład osobisty trenera. Uczestnictwo w sporcie wyzwala wielkie emocje, które mogą zaburzać zachowania etyczne zwłaszcza wśród młodych sportowców. Trener jako osoba dojrzała może poprzez swoje zachowanie pomagać w wyborze właściwego postępowania. Szczególnie odpowiedzialną i trudną rolę jest praca z grupami młodzików i juniorów, gdzie nadmierna materializacja sportu utrudnia lub całkowicie uniemożliwia jakąkolwiek pracę wychowawczą. Każdy młody człowiek potrzebuje wsparcia aby kontrolować własne czyny aby nie szukać postępowania w negatywnym postępowaniu innych. Konsekwentne wyróżnianie czynów dobrych a napiętnowanie złych jest warunkiem oddziaływań wychowawczych, których celem jest budzenie autorefleksji oraz samokontrola.

Rozważając instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji w sporcie, należy przede wszystkim poddać analizie te elementy, które dotyczą zapobiegania występowaniu zjawisk korupcyjnych. Wynika to z faktu, iż sfera zwalczania korupcji dotyczy głównie zjawisk, które już wystąpiły, niemniej jednak również samo zwalczanie można traktować jako element polityki zawierającej działania o charakterze prewencyjnym. Szeroka dyskusja nad problematyką zwalczania zjawiska korupcji w sporcie opiera się głównie na sferze sankcji, które grożą za udowodnienie przypadku zachowania o charakterze

korupcyjnym. Brak jest natomiast szerszej dyskusji na temat rodzaju instrumentów jakie należałoby wprowadzić aby zapobiegać powstaniu zjawisk korupcyjnych – tym samym zmniejszyć ryzyko tych zjawisk. Zdefiniowanie oraz wybór instrumentów stanowi zadanie niezwykle trudne. Stopień trudności determinuje rola sportu w obecnych czasach, gdzie sport stał się odrębną gałęzią gospodarki, a wokół niego skupione są duże grupy inwestorów. Podstawową sferą poszukiwania instrumentów zapobiegających powstawaniu korupcji sportowej są wewnętrzne uregulowania organizacji sportowych dotyczące odpowiednich procedur wyboru składu sędziowskiego i kontroli przebiegu rywalizacji sportowej. Przedstawić można je następująco:

1) Najskuteczniejszym przeciwdziałaniem zjawiskom korupcji jest nieuchronność kary, co przenosi element prewencyjny z płaszczyzny regulacji przeciwdziałających korupcji na płaszczyznę wykrywania i egzekucji odpowiedzialności. W sytuacji gdy praktycznie całkowite wyeliminowanie zjawisk korupcyjnych nie jest możliwe (np. zakłady bukmacherskie) wyżej wymieniony element stanowi najistotniejszy instrument walki z korupcją.

2) Kolejną a zarazem jedną z najbardziej postulowanych metod jest ponadto bieżąca kontrola przebiegu zawodów sportowych, szczególnie w grach zespołowych. Objawiałoby się to tym, iż możliwa byłaby kontrola i weryfikacja decyzji za pomocą zapisu audiowizualnego już podczas samych rozgrywek. Oczywiście rozwiązanie to byłoby przeznaczone jedynie do niektórych, najbardziej trudnych decyzji np. podyktowanie rzutu karnego. Zmianę tą należałoby jednak wprowadzać stopniowo aby nie odbiło się to ze szkodą dla samej rywalizacji odsuwając ją na dalszy plan. Należy również pamiętać aby kontrola pracy arbitrow nie wpływała na dynamizm gry, który zwykle cechuje rywalizację sportową, decydując o jej atrakcyjności.

3) Kolejnym postulowanym rozwiązaniem jest wprowadzenie zawodowej kadry arbitrow sportowych. Pojawia się jednak pytanie o pokrycie kosztów ich pracy oraz na kim ciążyłaby taka odpowiedzialność. Ponadto z całą pewnością nie każda dyscyplina nadaje się do tego aby wprowadzić tego rodzaju rozwiązania.

Ukazane powyżej przykłady instrumentów ograniczających korupcję a także ich dobre i złe strony pokazują, iż w najbliższych latach nie należy oczekiwać kompleksowych rozwiązań. Czasochłonne będzie również przygotowanie odpowiednich regulacji, które miałyby instrumenty zaimplementować do rywalizacji sportowej. Korupcja czy też łapownictwo, należą do kategorii przewinień dyscyplinarnych określanych również mianem deliktów dyscyplinarnych. Korupcja jest więc jednym z rodzajów naruszenia reguł

szeroko rozumianego współzawodnictwa sportowego. Jest to oczywiście naruszenie reguł o dużym, jeśli nie największym obok dopingu ciężarze gatunkowym.

Problem walki z korupcją został dostrzeżony przez najwyższe władze sportowe, które wprowadziły określone regulację. Z racji, iż zjawisko korupcji oraz jej zwalczanie zostało w sposób najbardziej obszerny odniesione do piłki nożnej, skupić należy się więc na instytucji FIFA, która kształtuje światową piłkę nożną. Obecnie obowiązujący kodeks dyscyplinarny FIFA został przyjęty przez Komitet Wykonawczy w dniu 15 września 2006r., obejmuje on swym zakresem nie tylko korupcję, ale także całą sferę odpowiedzialności dyscyplinarnej i reguluje następstwa naruszenia regulacji. Postanowienia Kodeksu odnoszą się do każdego meczu i imprezy organizowanej pod auspicjami FIFA. Przyjęto jednak zasadę, iż odpowiedzialność za naruszenie nie jest uzależniona od stopnia winy, tzn. sankcjonowane są zachowania umyślne, nieumyślne oraz będące następstwem szeroko pojętego niedbalstwa. Warto również wspomnieć, iż zakresem odpowiedzialności objęci są wszyscy uczestniczący w naruszeniu Kodeksu Dyscyplinarnego. Kodeks rozróżnia system kar właściwy dla osób prawnych (kluby i stowarzyszenia) oraz dla osób fizycznych (zawodników i sędziów). Jako kary wspólne przewidziano: ostrzeżenie, naganę, grzywnę oraz zwrot narody czy tytułu. Samemu zjawisku korupcji poświęcony jest art. 62 Kodeksu Dyscyplinarnego, który stanowi, że każdy kto oferuje, obiecuje lub daje nieuzasadnioną korzyść urzędnikowi lub przedstawicielowi FIFA, urzędnikowi meczowemu, graczowi lub innemu urzędnikowi w imieniu własnym lub osoby trzeciej, w celu skłonienia jej do naruszenia regulacji FIFA podlega:

- karze grzywny w wysokości nie niższej niż 10 000 CHF,
- zakazowi uczestnictwa w jakiegokolwiek działalności związanej z futbolem,
- zakazowi wstępu na stadion.

Decyzje dyscyplinarne w związku z dopuszczeniem się czynów korupcyjnych podejmowane są przez Komisję Dyscyplinarną FIFA, z uwagi na wysokość sankcji, jaką zagrożone jest dopuszczenie się czynu o charakterze korupcyjnym.

Najwyższy organ władzy piłkarskiej w Europie UEFA również przygotował stosowne regulacje w walce i ograniczaniu korupcji. Art. 5 Regulacji nakłada na stowarzyszenia, kluby, oraz ich graczy, działaczy i członków, obowiązek przestrzegania zasad lojalności, uczciwości i współzawodnictwa sportowego. Naruszenie tych szeroko rozumianych reguł jest podstawą odpowiedzialności dyscyplinarnej. Oprócz sankcji UEFA może także orzec przepadek lub konfiskatę korzyści, która została uzyskana w wyniku

pogwałcenia reguł UEFA. Organami postępowania dyscyplinarnego są: Organ Kontroli i Dyscypliny oraz Organ Apelacyjny. Orzeczenia.

Rozważania nad stosownymi regulacjami w walce z korupcją zamykają organizacyjne instrumenty antykorupcyjne na przykładzie Polskiego Związku Piłki Nożnej. Analiza tego zagadnienia uzasadniają dwie przyczyny. Formalna – rozwiązania organizacyjne stosowane w PZPN odnośnie walki z korupcją są często wykorzystywane w innych dyscyplinach przez odpowiednie związki sportowe. Faktyczna – paradoksalnie to właśnie w polskiej piłce zjawisko korupcji nastąpiło w największym nasileniu i skali. Wśród organizacyjnych instrumentów walki z korupcją w sporcie należy wskazać na instrumenty o charakterze prawnym i pozaprawnym. Działania pozaprawne sprowadzają się do pozytywnego kształtowania świadomości uczestników zawodów piłkarskich. Najczęściej polegają na różnego rodzaju akacjach informacyjnych PZPN. Ponadto organizowane są turnieje dla młodzieży pod hasłami antykorupcyjnymi. Rozważany aspekt korupcji jest niezwykle doniosły gdyż wśród uczestników zawodów piłkarskich zaobserwować można swoistą obojętność aksjologiczną w stosunku do korupcji. Dla wielu osób korupcja nie była szczególnym złem, lecz jednym z wręcz naturalnych i powszechnych zjawisk towarzyszących futbolowi. Dowodem dobitnie ukazującym tą sytuację jest fakt, iż mieliśmy do czynienia z całkowitym brakiem odpowiedniej reakcji środowiska piłkarskiego na to co się działo w polskiej piłce. Instrumenty prawne natomiast można podzielić na dwie grupy: dyscyplinarne oraz pozadyscyplinarne. Istotą pierwszej grupy jest stosowanie odpowiedzialności dyscyplinarnej, z reguły sprowadzającej się do wymierzenia określonej dolegliwości organizacyjnej. Natomiast grupa pozadyscyplinarna ma charakter administracyjno – organizacyjny. Sprowadza się do odpowiedniego modelowania funkcjonowania związku w sposób eliminujący lub ograniczający zjawisko korupcji. Wszystkie przepisy podobnie jak w FIFA i UEFA Polski Związek Piłki Nożnej posiada zebrane w Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN. Jednak już pobieżna analiza instrumentów zwalczania korupcji pozwala wskazać zasadniczy problem w postaci niezrozumiałych konstrukcji oraz niejasnej wzajemnej relacji. Ponadto przepisy nie opierają się na klasycznej konstrukcji prawnej dotyczącej korupcji, posłużono się językiem potocznym, który nazwać można piłkarskim żargonem. Pozwala to zrozumieć w jakimś stopniu fakt, iż korupcja w piłce nożnej nie była dostatecznie dobrze zwalczana co wielokrotnie zarzuca się jej władzą. Reasumując należy stwierdzić, iż metody walki z korupcją w PZPN wymagają kompleksowej reformy związkowego prawa

dyscyplinarnego, co obecnie Związek czyni poprzez powołanie odpowiednich zespołów roboczych.

Ograniczenie korupcji z całą pewnością będzie również możliwe dzięki zacieśnieniu współpracy międzynarodowej w tej dziedzinie. Zwrócić należy uwagę, że w tym kontekście na płaszczyźnie międzynarodowej w politykę antykorupcyjną w dziedzinie sportu angażuje się Unia Europejska i międzynarodowe organizacje pozarządowe. Opierając się na art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej, wymieniającym korupcję jako jedno z przestępstw wymagających współpracy w ramach tzw. trzeciego filara UE, Komisja Europejska prowadzi politykę antykorupcyjną zarówno w sektorze publicznym jak i prywatnym. Oczekiwać można zatem, iż podobnie jak w przypadku zwalczania dopingu, w ramach polityki antykorupcyjnej w sporcie Komisja Europejska działać będzie uzupełniająco i wspierająco.

2. Studium przypadku - Korupcja w sporcie na przykładach z afery „Fryzjera”.

2.1. Przykłady korupcji w sporcie

Osobami, które znacząco wpływały na kształt korupcji polskiej piłce nożnej byli sędziowie. I to na nich należy oprzeć wszystkie korupcyjne przypadki. Jak twierdzi Ryszard Niedziela większość sędziów nie ma moralnego prawa by sędziować. Byli bezczelni, wulgarni i bez skrupułów. Ich praca wyglądało wciąż tak samo. Za pieniądze „drukowali” mecze. Często z różnym skutkiem. Po jednym z meczów arbiter na przykład wykrzyknął „pomagałem wam jak mogłem, co ja miałem zrobić? włożyć buty piłkarskie i gola wam strzelić?”. Za swoje działanie większość sędziów trafiła już do więzienia podobna większość wyszła za kaucją jednak nigdy już nie wezmą gwizdka do ręki. Jednym z takich sędziów był 35-letni Marek M. Zatrzymany koło Ciechanowa. Usłyszał cztery zarzuty. Dwa z nich dotyczą złożenia obietnicy przyjęcia łapówek przed meczami Górnika Polkowice w pierwszej lidze. 27 września 2003 Marek M. miał przyjąć 20 tysięcy złotych przed meczem polkowiczanie z wspomnianym Widzewem Łódź. Podobną propozycję miał przyjąć przed meczem Górnika z Lechem Poznań (8 listopada 2003).

Ważną postacią nazywaną „rezydentem fryzjera na Dolnym Śląsku” był Marek Dardas. Na początku sędzia później obserwator PZPN. Przez wiele osób oceniany jest jako jeden z historycznych członków świata korupcyjnego. Jeszcze przed tym gdy organy ścigania zainteresowały się „afery fryzjera” mógłby on według jednego z działaczy z Dolnego Śląska wiele powiedzieć o świecie pieniędzy i sportu. Obecnie Dardas mieszka w

Trzebnicy i prowadzi stację diagnostyczną. Przez wiele lat związany był z miejscowym klubem piłkarskim Polonia gdzie zawodnikom bardzo lubił opowiadać swoje historie z czasów kiedy był sędzią. "Lubiłem jeździć na mecze do Igłopolu Dębica bo zawsze wracałem z nowiutkim kompletem opon". Swój tysięczny mecz Dardas poprowadził właśnie w Dębicy. W tym mieście sędziował również spotkanie po którym koniec kariery ogłosił wybitny polski piłkarz Leszek Pisz. Był szefem kolegium sędziów. To on decydował gdzie i na jakiej rangi mecz pojedzie sędzia. Jego pozycja osłabła gdy prezesem PZPN został Michał Listkiewicz. Jednak nie zerwał z piłką. Mocno trzymał się we Wrocławiu gdzie odpowiadał za obsadę sędziowską meczów trzecio ligowych. Przyszły zmiany. Dardas został odsunięty od profesjonalnej piłki. I choć nie pełni obecnie żadnej funkcji, bardzo wielu sędziów wspominało o nim w sądzie. Sam zainteresowany oczywiście wszystkiemu zaprzecza. „Nigdy takich rzeczy nie robiłem. W takie rzeczy nie wchodziłem i wszyscy wiedzieli o tym doskonale. To są pomówienia”. Nigdy też nie uważał się za „rezydenta fryzjera”: „to bzdury, pierwsze słyszę o czymś takim”. Nie postawiono Dardasowi do tej pory żadnych zarzutów. Rozstrzygnąć wszystkie sprawy może już tylko we własnym sumieniu.

Kolejną postacią piłkarskiego świata silnie związaną z konkretnymi przykładami korupcji był Henryk Klocek, działacz z Gdyni, szef pomorskiego Związku Piłki Nożnej. Uważany za „Księcia Północy”. Oskarżony w procesie Arki Gdynia „Fryzjer” złożył w sądzie następujące obciążające go zeznania: „Przed sezonem 2003/2004 kierownik Arki Wiesław K. i były piłkarz gdynian Janusz Kupcewicz przywieźli mi do Kołobrzegu pieniądze. Nie pamiętam ile. Może 15, może 20, może 25 tysięcy. Na drugi dzień przyjechał po nie Klocek. Tłumaczył, że nie wypadało mu brać koperty od „swojego” klubu” - tłumaczył „Fryzjer”, mając na myśli Arkę. Nazwisko Klocka pojawia się także w zarzutach wobec sędziego Mariusza R.: „arbitr przyjął od Henryka Klocka, obserwatora Mariana D. oraz prezesa Arki Jacka M. działających w imieniu klubu Arka, obietnicę korzyści majątkowej w zamian za korzystne sędziowanie dla Arki w meczu Ceramika - Opoczno (1:1)”. Zdaniem prokuratury w tej transakcji Klocek miał skontaktować arbitra z prezesem gdyńskiego klubu. Władze PZPN ignorują te wszystkie informacje. Nie mają również nic przeciwko temu, by Klocek uczestniczył w ustalaniu zasad spadku i awansu. Najwyraźniej uznały, że zamieszany w aferę łąpówkarską działacz jest znakomitym ekspertem w tej dziedzinie, „Najprawdopodobniej zwycięży opcja, że bezpośrednio promocję uzyskają cztery drużyny z drugiej ligi. Do tego dojdzie Śląsk Wrocław, który

połączy się z Groclinem Dyskobolią Grodzisk. Czyli w sumie pięć zespołów. To bardzo prawdopodobny wariant, ale na razie teoretyczny. Życie pokaże, czy przejdzie w głosowaniu, choć z tego co się orientuję, jest na to duża szansa” - dzieli się swoją wiedzą Kłoczek.

„Księciem Południa” natomiast miał być według „fryzjera” obserwator PZPN Józef D. „To on za pieniądze załatwił awans sędziom Gawronowi, Kajzerowi i Kubasowi” – podkreślał „fryzjer”. Zatrzymany działacz złożył przed wrocławskim sądem samokrytykę: „Jest mi wstyd, że pierwszy raz w życiu znalazłem się na sali sądowej, i to w roli oskarżonego, tym bardziej, że już od kilku lat jestem na emeryturze. Przepraszam wszystkich za to, co zrobiłem”.

Również Wielkopolski afery nie ominęła. „W środowisku piłkarskim ulicę przy, której mieszkał szef obsady sędziowskiej i prezes Wielkopolskiego ZPN Krzysztof P. nazywano ulica „Obuwniczą”. Dlatego, że sędziowie mieli do niego nosić pieniądze w pudełkach po butach” – wyjaśniał „fryzjer” przed wrocławskim sądem.

Jednym z największych „sportowych oszustw” jaki widziała cała Polska był rozgrywany w Poznaniu finał Pucharu Polski w 1998 roku. Mecz pomiędzy Amicą Wronki i wówczas drugoligowym Aluminium Konin był pokazem „drukowania”. Przez cały mecz przeważała drużyna z Konina. Ostatecznie jednak po dogrywce zwyciężyli piłkarze z Wronek. Po meczu wybuchł skandal. Prowadzący go sędzia Marek Kowalczyk, który wyraźnie forował ekipę z miasta kuchenek został zawieszony. Podobnie było rok później gdy Amica wygrała 1:0 z Polonią Warszawa. Po meczu emocjonalnie przed kamera wypowiedział się słynny polski bramkarz Polonii Maciej Szczęśny, który bardzo dosadnie wypowiedział się o prowadzącym spotkanie arbitrze Andrzej Dymku: „Pan Dymek zasłużył dzisiejszym meczem na miano pomocnika fryzjera”. Już wtedy nikt nie miał wątpliwości kto rządzi w polskiej piłce.

Natomiast główny korupcyjny sezon Widzewa 2004/2005 w aktach śledczych przedstawia się następująco: Widzew – Szczakowianka Jaworzno 1:0, sędzia Marcin N. 7 tys. zł, obserwator Kazimierz F. 5 tys. zł ; Zagłębie Sosnowiec – Widzew 1:2, sędzia Artur S. 12 tys. zł ; Widzew – Kujawiak Włocławek 2:1, sędzia Tomasz W. 15 tys. zł ; Ruch Chorzów – Widzew 1:3, obserwator Mirosław J. 2 tys. zł ; KSZO Ostrowiec – Widzew 1:4, sędzia Robert S. 12 tys. zł. Pośrednikiem w przekazywaniu pieniędzy w niektórych meczach był „fryzjer”.

Są z całą pewnością również i tacy sędziowie, którzy swoją pracę traktują jak najbardziej poważnie. Zalicza się do nich Grzegorz Gilewski – polski sędzia międzynarodowy, kandydat na mundial w 2010 roku. Jak twierdzi: „Afera korupcyjna została napompowana. Wielu moich kolegów zostało pomówionych. Chcę wierzyć, że to uczciwi ludzie. Owszem, połała się krew, ale nikt nie zwrócił uwagi, że podczas tej wojny wiele osób dostało odłamkiem”. Dostrzec w słowach sędziego można jednak pewną wstrzeźliwość, nie do końca stanowcze opinie wynikające zapewne z tego, iż nie posiada zarówno informacji w stu procentach potwierdzających czy zaprzeczających zarzutom stawianym jego kolegom. Gilewski wierzy również w niewinność jednego ze sławniejszych posądzonych o korupcję sędziów Wita Żelazki, który sam przyznał się do brania łapówek. „Choćby nie wiem co mówiono, dla mnie będzie to człowiek, z którym spędziłem wiele czasu i mam o nim dobre zdanie. Nigdy nie widziałem w jego zachowaniu nic podejrzanego”. Według sędziego Gilewskiego możliwa jest kariera sędziowska bez kontaktów z działaczami i trenerami klubów. Tym bardziej, że PZPN już oficjalnie zakazuje tego typu znajomości. Jak sam mówi: „Wiele razy zastanawiałem się czy warto być wytykanym na ulicy palcem. Czy warto patrzeć na tych wszystkich, którzy czekają, aż o szóstej nad ranem pod moimi drzwiami zjawi się policja”. Praca sędziego wymaga wielu zdolności. Nie każdy może ją pełnić. Z grupy wszystkich sędziów pierwszoligowych zostało zaledwie pięciu. Pozostali zostali odsunięci lub zatrzymani. Na ich miejsce zostali wprowadzeni nowi, którzy jednak nie do końca dają sobie radę. Jak mówi sędzia Gilewski: „Każda edukacja wymaga czasu. Nie chcę krytykować moich młodych kolegów. Radzą sobie z różnym skutkiem, ale nie ma co się dziwić, bo obliczyłem, że jesteśmy krajem z najniższą średnią wieku wśród sędziów. Nigdzie poza Polską tak szybko nie awansowali. Dużo czasu upłynie zanim Ci chłopcy nauczą się prowadzić mecz w świetle telewizyjnych kamer”. Po aferze korupcyjnej sędzia Gilewski zmienił numer telefonu. Zastanawiający jest fakt, iż w toku sprawy doszukano się w bilingach ośmiu połączeń z telefonu „fryzjera”. Sam komentuje to w sposób następujący: „Przez wiele lat nie rozmawiałem z „fryzjerem” . A tematu tych ośmiu rozmów w ogóle nie pamiętam. Był wtedy działaczem Amiki Wronki i być może dzwonił do mnie by pogratulować mi awansu na sędziego międzynarodowego. Nie wstydzę się o tym mówić, bo mój numer zna wiele osób, a bywają dni, że telefony się urywają”. Jednak w dniu 9 grudnia CBA zatrzymało sędziego uchodzącego za przykład dla innych arbitrow. Postawiono mu zarzuty związane z ustawianiem meczów....

Podsumowując można stwierdzić, iż w toczącym się przed wrocławskim sądem postępowaniu zapadły już wyroki. Dobrowolnie poddało się karze 17 sędziów, działaczy i obserwatorów piłkarskich. Sąd odmówił bez podania przyczyn dobrowolnemu poddaniu się karze sekretarki Arki Gdynia Anny C. , która odpowiadała z pozostałymi oskarżonymi. Wszyscy oskarżeni zostali o manipulowanie wynikami Arki Gdynia. Wszystkich wraz z adwokatami i widzami było tak dużo, że pracownicy sądu z trudnością przeciskali się przez tłum stojący przed salą. Według prokuratorów Arka ustawiła najwięcej bo aż 41 spotkań. Wszyscy oprócz Wojciecha W. (trener i dyrektor sportowy Arki) zostali skazani na rok do dwóch lat i dziewięciu miesięcy więzienia z zawieszeniem na trzy-pięć lat. Wszyscy również muszą oddać przyjęte łapówki i zapłacić w sumie około 500 tysięcy złotych grzywny. Kilku sędziów i obserwatorów zostało ukaranych zakazem zajmowania jakichkolwiek stanowisk w strukturach PZPN.

Zakończenie

Celem pracy było ukazanie zjawiska korupcji w polskim sporcie na przykładzie tzw. „Afery Fryzjera” jako największego polskiego oszustwa sportowego, fałszującego wynik zawodów. W wyniku zastosowanych metod i technik badawczych cel pracy został zrealizowany.

Na podstawie wyników można określić, że korupcja w sporcie ma bardzo niekorzystny wpływ na społeczeństwo. Przedstawiona analiza pokazuje jak destrukcyjne dla sportu są zjawiska o charakterze korupcyjnym. Poruszone kwestie mają charakter negatywny tzn. przedstawiają rzeczywistość patologiczną. Konieczne są zatem w kontekście przyszłości działania prewencyjne oraz odpowiednia polityka antykorupcyjna na każdym szczeblu.

Jak wynika z badań w obecnych czasach sport nie może istnieć bez nakładów finansowych. Stał się on swoistą instytucją gdzie najważniejszy jest zysk. Jest to sport daleko odległy od antycznych ideałów i wartości, którym miał służyć. Mimo wielu różnic pomiędzy sportem ideowym a współczesnym dostrzegalne są pewne rozwiązania oraz pozytywne prognozy pozwalające nieco przychylniej spoglądać w przyszłość. Przepływy pieniężne natomiast będą z całą pewnością podstawą funkcjonowania większości organizacji sportowych. Wiąże się to z ogólnymi tendencjami społeczeństwa, konsumpcjonizmem oraz pragnieniem sukcesu. Istotne jest więc kształtowanie odpowiednich postaw wobec działań finansowych w sporcie, tak aby zwracano uwagę na dobro człowieka uwzględniając etyczny wymiar sportu.

W pracy przedstawione zostały poszczególne sfery analizowania korupcji w sporcie: etyczna, prawna, społeczna oraz związkowa. Autor pracy próbował zaprezentować kilka praktycznych rozwiązań, które w perspektywie pozwolą na ograniczenie korupcji oraz walkę z nią.

W przeprowadzonej analizie „Afery Fryzjera” wzięto pod uwagę wszystkie fakty, które zostały ukazane od czasu rozpoczęcia procesu we wrocławskim sądzie. Zwrócono uwagę jak dużą formę przybrała polska korupcja piłkarska. W pracy omówione zostały powiązania wpływowych osób z działalnością o charakterze korupcyjnym. Ukazano także jak wielki wpływ miały poszczególne osoby oraz jakie było ich miejsce w strukturze organizacyjnej korupcji.

Ogólna analiza skali polskiej korupcji sportowej skłania do kilku przemyśleń. Z całą pewnością wydarzenia, które obserwujemy związane głównie z piłką nożną ukazują ogromną jej skalę. Dla uważnego obserwatora - kibica jest ona wręcz przerażająca. Takie sytuacje powodują podważenie autorytetu czystego sportu, niszcząc idee *fair play*. Konieczne jest z całą pewnością wprowadzenie odpowiedniego systemu walki z korupcją głównie w samych Związkach Sportowych. Ponadto z całą pewnością należy prowadzić systematyczne akcje informacyjne.

Autor pracy uważa, że bardzo interesującym mogłoby być wprowadzenie do programów nauczania zagadnień edukacyjnych związanych z przeciwdziałaniem fałszerstwom oraz korupcji. Omawiane na lekcjach wychowawczych, języka polskiego czy wychowania fizycznego pozwoliłyby kształtować u dzieci odpowiednie postawy, a także uświadamiałyby negatywne skutki określonych zachowań. Nie ulega wątpliwości, iż bez działań prewencyjnych nie możliwe jest kształtowanie świadomego społeczeństwa. Praca na tym polu konieczna jest już od najmłodszych lat na każdym szczeblu edukacji. Podjęta próba ukazania korupcji sportowej jako formy fałszerstwa wobec kibiców, jej skutków oraz możliwości ograniczania pokazuje jak dużo w dalszym ciągu należy zrobić, walka z nią wymaga systematyczności i moralności aby, skutecznie wyeliminować tę patologię życia społecznego.

Piśmiennictwo :

1. Adamczyk J. red. , „Przegląd Sportowy”, dziennik, 5 marca 2008, 28 marca 2008.
2. Biniakiewicz B. , Kształtowanie postaw wobec korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
3. Bodak J. , Społeczno – ekonomiczne wyznaczniki sukcesu w sporcie, W: Sport – Pieniądze- Etyka, Studia Humanistyczne. Wyd. AWF Kraków 2001.
4. Bryl S. R. , Niepożądane zachowania kibiców piłkarskich, W: Sport a agresja. Wyd. AWF Warszawa, 2007.
5. Demel M. , Straszni Mieszczanie, W: „Kultura Fizyczna”, nr 47, 1970.
6. Demel M. , Skład A., Teoria Wychowania Fizycznego. Wyd. PWN, Warszawa, 1974.
7. Encyklopedia internetowa, www.wikipedia.pl
8. Fonfara P. red. , „Polska Głos Wielkopolski”, tygodnik, 11 luty; 15 luty 2008.
9. Głowacki M. Zawłocki R. , Organizacyjne instrumenty zapobiegania i zwalczania korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
10. Gracz J. , Psychospołeczne aspekty korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
11. Jankowski K. W. , Procesy komercjalizacji kultury fizycznej, W: Socjologia kultury fizycznej. Wyd. AWF Warszawa 1995.
12. Janowski A. , Psychologia społeczna a zachowania wychowawcze. Wyd. Ossolineum, Wrocław, 1980.
13. Jastrzębowski S. red. , „Super Express”, dziennik, 30 listopada 2007; 4 grudnia 2007; 15-16 grudnia 2007; 21 grudnia 2007; 5-6 stycznia 2008; 16 stycznia 2008; 25 stycznia 2008; 26-27 stycznia 2008; 29 stycznia 2008.
14. Kazimierczak M. , Etyczna ocena korupcji w sporcie, W: Korupcja w sporcie, Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
15. Kędzior M. , W: Korupcja w sporcie, Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
16. Kotarbiński T. , Traktat o dobrej robocie. Wyd. Ossolineum. Wrocław- Warszawa- Kraków, 1965.
17. Kozak S. , Patologie wśród dzieci i młodzieży. Wyd. Difin , Warszawa, 2007.
18. Kwaśniewicz W. , Sport a społeczeństwo, W: Socjologia Kultury Fizycznej. Wyd. AWF Kraków, 1976.

19. Kwaśniewski J. , Patologia społeczna. Wybrane problemy, Wyd. PWN. Warszawa, 1991.
20. Lipiec J. , Czysty sport – czyste pieniądze. W: Sport – pieniądze – etyka, Studia Humanistyczne. Wyd. AWF Kraków, 2001.
21. Lipoński W. , Sport, W: Polska na tle procesów rozwojowych Europy w XX w. Wyd. UAM Poznań, 2002.
22. Lipoński W. , Platon a puszka Coca-Coli, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 7-8.
23. Łuczak M. , Zjawisko korupcji w sporcie. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
24. Malec J. , Patologia społeczna jako zjawisko. Projekt definicji „Państwo i Prawo” 1986.
25. Maroszek K. , Zjawiska patologii społecznej w sporcie. Wyd. AWF Gdańsk, 1994.
26. Michnik A. red. , „Gazeta Wyborcza”, dziennik, 8-9 grudnia 2007; 20 grudnia 2007; 27 grudnia 2007; 22-24 marca 2008.
27. Osiński W. , Zarys Teorii Wychowania Fizycznego. Wyd. AWF Poznań, 2002.
28. Paś W. red. „Metro”, dziennik, 17 stycznia, 2008.
29. Podgórecki T. , Zagadnienia patologii społecznej. Warszawa, 1976.
30. Pomarnacki – Pac A. „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516, 2007.
31. Sankowski T. , Wybrane psychologiczne aspekty aktywności sportowej. Wyd. AWF Poznań, 2001
32. Sahaj T. , Etyczne aspekty korupcji w sporcie. Ujęcie pragmatyczne. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
33. Sielicka K. red. , „Fakt”, dziennik, 12-13 kwietnia, 2008.
34. Szewczuk W. , Słownik psychologiczny. Wyd. PWN, Warszawa, 1979.
35. Szumski A. red. , „ Słowo sportowe”, tygodnik, nr 52-53/836-837, grudzień, 2007.
36. Szwarc A.J. , Karalność korupcji sportowej, „Sport Wyczynowy”, miesięcznik, nr 10-12/514-516, 2007.
37. Szwarc A.J., Karalność korupcji sportowej. W: Korupcja w sporcie. Wyd. Poznańskie, Poznań, 2008.
38. Wartecki A. , Zarządzanie organizacjami sportowymi. Wyd. AWF Poznań, 2008.

39. Wohl A. , Socjologia sportu jako dyscyplina naukowa, W: Socjologia kultury fizycznej, cyt. wyd., t. I, 1976.
40. Woldan P. red. „Angora”, tygodnik, nr 3, 20 stycznia ; nr 2, 13 stycznia, 2008.
41. Ziemiński A. , Sport jako instytucja społeczna, W: „Kultura Fizyczna”, nr 1, 1976

Akty prawne:

1. Ustawa z dnia 18 stycznia 1986r. o kulturze fizycznej” (Dz. U. Nr 25, poz. 113 ze zmianami).
2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005r. o sporcie kwalifikowanym” (Dz. U. Nr 155, poz. 1298 ze zmianami).
3. Art. 286 Kodeksu Karnego.
4. Ustawą z dnia 6 czerwca 1997 roku -Dz. U. .Nr 88, poz. 553 ze zmianami.
5. „Ustawą z dnia 13 czerwca 2003 roku o zmianie ustawy kodeks karny oraz niektórych innych ustaw”, obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 - Dz. U. Nr 111, poz. 1061.
6. art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej.